

УДК 338.45:330.322:005

Крилов Д. В.

Запорізький національний університет

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті проаналізовано наявні підходи вчених до трактування сутності системи управління інвестиційними проектами. Визначено особливості побудови системи управління інвестиційними проектами та оцінено можливість використання даних систем під час реалізації інвестиційних проектів. Охарактеризовано елементи, показники та чинники впливу на систему управління інвестиційними проектами. Запропоновано систему управління інвестиційними проектами, яка є сукупністю елементів, що визначають процес планування, аналізу, розробки, реалізації та контролю інвестиційного проекту. Розглянуто складові елементи системи управління інвестиційними проектами.

Ключові слова: система управління, інвестиції, інвестиційні проекти, промислові підприємства, інвестиційна діяльність.

Постановка проблеми. За умов сучасного фінансово-економічного становища, політичної обстановки, ринкових відносин в Україні на перше місце виступають проблеми щодо налагодження діяльності підприємства та вдосконалення їх розвитку. Передумовою покращення діяльності підприємств є реалізація інвестиційних проектів, що є можливим за умови залучення інвестиційних ресурсів. Однак не кожен інвестиційний проект, який реалізується, досягне очікуваного ефекту. Механізмом, який дасть змогу успішно реалізувати проект, урахувати вплив чинників оточуючого середовища, є система управління інвестиційними проектами. Отже, існує потреба у дослідженні та вдосконаленні системи управління інвестиційними проектами, яка забезпечить успішну реалізацію проекту, що сприятиме фінансовому розвитку підприємства, але за умови врахування факторів інвестиційного ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Механізм побудови, особливості функціонування, роль системи управління інвестиційними та інноваційними проектами розглянуто в працях таких учених, як: Білоног Т.В. [1], Мельник Т.М. [2], Тимочко В.О., Падюка Р.І. [3], Татарченко О.М. [4], Вовк О.М. [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Існують різні підходи до дослідження системи управління інвестиційними проектами, які мають як переваги, так і недоліки, але чимало проблем залишаються невирішеними, а саме: підвищення прибутковості; оцінка забезпеченості безпеки економічного розвитку; налагодження фінансової незалежності підприємства; забезпечення своєчасного врахування загроз ринковому середовищу. Промислові підприємства відіграють провідну роль у розвитку економіки країни та забезпечують основне джерело надходжень до бюджету. Пожвавлення розвитку підприємств можливе за умови залучення інвестиційного капіталу, що сприятиме реалізації інвестиційних проектів. Своєю чергою, успішна реалізація проекту можлива за умови формування системи управління інвестиційними проектами.

Мета статті полягає в узагальненні теоретичних та методичних підходів до трактування сутності системи управління інвестиційними проектами, визначенні особливостей побудови системи управління інвестиційними проектами, вдосконаленні системи управління інвестиційними проектами та характеристиці складових елементів даної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. За останні роки відбулося стрімке погіршення еко-

номічного розвитку підприємств, що вплинуло на розвиток кризових явищ у країні. Причиною цього є скорочення обсягу інвестицій, зростання загроз зовнішнього середовища, відсутність дієвого механізму, методів щодо управління інвестиційними проектами, тому для поліпшення розвитку підприємств, організацій, банківських установ важливе значення має система управління інвестиційними проектами, яка створить можливості щодо успішної реалізації інвестиційного проекту.

На думку Білонога Т.В. [1, с. 301–304], система управління інвестиційними проектами є сукупністю дій, методів, які спрямовані на організацію роботи інвестиційних проектів, розробку рекомендацій щодо покращення процесу управління, уникнення можливих прорахунків, прийняття вірних управлінських рішень для досягнення запланованого ефекту. Автором розроблено систему управління інвестиційними проектами, яка включає шість параметрів, а саме: вхідні параметри; вихідні параметри; об'єкт управління; інструменти; органи управління; зовнішнє оточення.

Подібною точкою зору дотримувався Мельник Т.М., який розглянув систему управління інвестиційним проектом із двох позицій [2, с. 8]. По-перше, система управління розглядалася як взаємодія об'єкта та суб'єктів управління за допомогою процесів управління. По-друге, у системі управління проектом необхідно враховувати методологію управління, планування, контролю, обліку та аналізу, взаємодію персоналу, інформаційне забезпечення. Відповідно, система управління інвестиційним проектом має складну структуру та потребує висококваліфікованих фахівців для прийняття управлінських рішень.

Тимочко В.О., Падюка Р.І. проаналізували сутність, ознаки, функції, структуру та етапи системи управління проектами для сільськогосподарських підприємств [3, с. 27]. До показників системи управління проектом автори віднесли: планування обсягу робіт; оцінку продуктивності; розрахунок витрат на виробництво продукції; оцінку ризиків; оцінку забезпеченості ресурсами; аналіз завантаженості ресурсів.

Татарченко О.М. [4, с. 144–146] розглянув сутність інноваційних проектів, запропонував систему управління проектами, проаналізував проблеми, які виникають у процесі впровадження проектів, а саме: відсутність підтримки з боку держави; низький попит на продукцію та зниження купівельної спроможності; зношеність обладнання; відсутність ефективних методів дослідження ринку; нестача висококваліфікованих працівників. Система управління проектом повинна включати такі елементи:

інформаційне, наукове, кадрове забезпечення; інноваційний складник; стратегічні завдання; комерційна спрямованість; налагодження маркетингу; забезпечення фінансовими ресурсами; налагодження організаційної структури.

Досить цікавого підходу до трактування сутності системи управління додержуються Князь С.В. та Комарницька Н.М. [6], які під системою розуміють процес урахування впливу чинників оточуючого середовища для задоволення інтересів органів управління підприємством, що складається з: каналів комунікації; органів управління; механізму управління; об'єкта управління.

Пурський О.І., Харченко О.А., Василевська А.О. [7, с. 80] проаналізували структуру, механізм, етапи, життєвий цикл системи управління проектами. До системи управління проектами були включені такі частини: інформаційне забезпечення; організаційне забезпечення; методичне забезпечення; функціональне забезпечення.

До основних елементів системи управління проектами Шведа Н.М., Юрик Н.Є. відносять: інформаційне забезпечення; організаційну структуру; завдання, цілі, мету; функції; принципи; методи [8, с. 246]. Лише за умов дотримання принципів, виконання функцій, взаємодії всіх структурних

елементів система управління проектами забезпечить виконання сформованих цілей та підвищення фінансової стабільності підприємства.

На нашу думку, система управління інвестиційними проектами є механізмом, що складається із взаємопов'язаних елементів, який ураховує ризики зовнішнього та внутрішнього середовища, потреби учасників проекту, обсяг фінансових ресурсів. Питання системи управління інвестиційною діяльністю на промислових підприємствах досліджене не повною мірою, залишаються не розкритими структура та складові елементи системи управління, тому запропоновано систему управління інвестиційними проектами, яка є сукупністю елементів, що визначають процес планування, аналізу, розробки, реалізації та контролю інвестиційного проекту шляхом урахування тривалості дії проекту, загроз, ризиків оточуючого середовища для уникнення похибок та поліпшення організаційної структури інвестиційного проекту.

Дана система управління є відкритою системою, оскільки в ній ураховується вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, існує можливість оцінити ризики, розробити заходи, способи уникнення їх негативного впливу. Крім того, система управління складається із сукуп-

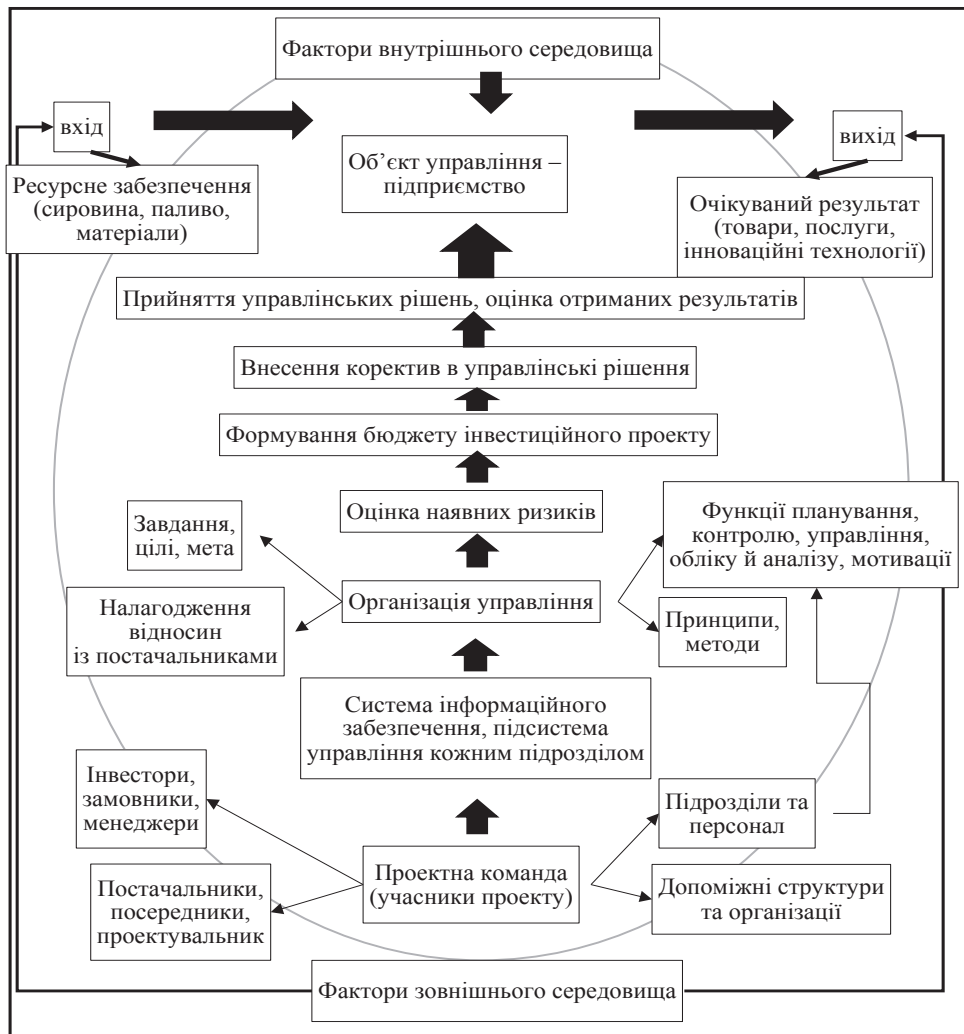

Рис. 1. Система управління інвестиційними проектами промислового підприємства

Джерело: розроблено автором на основі [1, с. 301–304; 2, с. 8; 3, с. 27; 4, с. 144–145; 5, с. 217–219; 6; 7, с. 80; 8, с. 246; 9, с. 13–16; 10; 11]

ності взаємопов'язаних елементів, які дають змогу досягнути сформованих завдань та цілей розвитку. Більш детально розглянемо складники системи управління, які відображені на рис. 1.

Фактори зовнішнього середовища, а також зовнішнє оточення впливають на об'єкт управління, тобто на підприємство, шляхом формування складників входу та виходу. Об'єктом управління є лише підприємство, керівники та персонал, які використовують інвестиційні ресурси відповідно до поставлених цілей діяльності. Під зовнішнім оточенням розуміються постачальники, конкуренти, споживачі, кредитори, посередники, інші організації. Чинники зовнішнього середовища впливають на сировину, матеріали, фінансові ресурси, паливо, технологічне забезпечення, які надходять на підприємство та визначають параметри і вимоги до обсягів, якості, асортименту продукції, послуг, інноваційних технологій. Якщо відбудуться незаплановані зміни у функціонуванні складників системи управління, це негативно позначиться на кінцевих результатах діяльності.

Фактори внутрішнього середовища здійснюють вплив лише на об'єкт управління, тобто на процес формування, використання, розподілу фінансових ресурсів, оборотних коштів, організацію виробничого процесу, заміну застарілого обладнання, організаційну структуру, формування стратегії розвитку, розподіл обов'язків та взаємодію персоналу, швидкість та якість виробництва продукції, своєчасну сплату податкових зобов'язань, маркетингову політику тощо. Врахування даних факторів є важливим під час визначення відповідності між стратегією діяльності підприємства та завданнями інвестиційного проекту.

Проектна команда складається з керівника проекту, команди проекту, тобто інвесторів, замовників, менеджерів, постачальників, посередників, проектувальника, допоміжних структур та організацій, керівників підрозділів проекту, персоналу.

Керівниками проекту можуть бути не лише інвестори, але й представники підприємства (замовники), які рівноцінно несуть відповідальність за результати проекту, виконання поставлених цілей, цільове використання фінансових ресурсів, дотримання встановленого календарного графіку дії проекту. Керівники проекту отримують необхідне інформаційне забезпечення щодо діяльності підприємства, тобто фінансову звітність, укладені договори, документацію, для оцінки фінансового стану та прийняття відповідних рішень. Після опрацювання даних щодо діяльності підприємства, оцінки перспектив реалізації проекту відбувається формування підсистем управління кожним підрозділом проекту, тобто побудова підсистеми управління часом проекту, персоналом, ризиками, фінансуванням, збутом продукції, постачанням сировини, розподілом ресурсів, процесом виробництва, цілями проекту.

Причинами припинення дії проекту можуть бути:

- зростання загроз зовнішнього середовища;
- порушення термінів календарного графіку;
- виникнення конфліктів між інвесторами та керівниками підприємства;
- нестача фінансових ресурсів;
- зниження ефективності проекту та зростання витрат;
- розробка більш ефективних інвестиційних проектів.

Проектна команда здійснює вплив на об'єкт управління шляхом прийняття управлінських

рішень, дотримання функцій, принципів, методів управління.

Процес організації управління починається з визначення мети, формування цілей та завдань, без яких інвестиційний проект є недоцільним та відсутні будь-які причини щодо його впровадження. Завдання та цілі інвестиційного проекту повинні відповідати інтересам підприємства. Далі відбувається аналіз результатів фінансової діяльності підприємства для укладення нових контрактів та отримання кредитів.

Вагому роль у процесі управління проектом відіграють методи, адже їх використовують для оцінки ризиків та загроз оточуючого середовища, визначення терміну дії проекту, основних цілей, завдань та мети, формують проектну групу, розраховують обсяг позикових коштів, визначають суму необхідних фінансових ресурсів, оцінюють витрати, формують бюджет проекту, здійснюють контроль та оцінку ефективності реалізованого проекту, приймають управлінські рішення, укладають контракти з постачальниками. Отже, процес організації системи управління проектами залежить від раціонального використання методів управління.

Кожна система управління повинна базуватися на таких принципах: зниження ризиків; підвищення прибутковості; створення умов щодо досягнення бажаного результату; оцінка та скорочення витрат; коригування та внесення змін у проект; виважене прийняття управлінських рішень; урахування стратегії підприємства; адаптація до мінливості оточуючого середовища; відповідність завдань проекту цілям підприємства; оцінка ефективності управління інвестиційним проектом; контроль результатів.

До основних функцій системи управління проектом належать планування, аналіз, контроль. Методологія управління інвестиційними проектами ґрунтується на функціях: планування; контролю; обліку й аналізу; управління; мотивації; організації. Завдяки дотриманню функцій, реалізації принципів та використанню методів проектна команда ефективно планує, приймає та корегує управлінські рішення.

Наступним елементом системи управління є оцінка загроз та ризиків, визначення рівня їх впливу для розробки способів протидії та ліквідації негативних наслідків такого впливу. Крім того, своєчасне виявлення загроз дає змогу скоротити витрати та підвищити прибутковість, ефективність проекту і стабільність розвитку підприємства. Формування бюджету проекту відбувається лише після виявлення та аналізу всіх можливих загроз ринкового середовища, перевірки рівня фінансової стійкості підприємства, а також розрахунку необхідного обсягу позикових ресурсів.

У разі зміни цілей діяльності інвестиційного проекту чи внаслідок збоїв процесу виробництва на підприємствах під впливом факторів оточуючого середовища проектна команда має змогу внести корективи в поставлені завдання та в управлінські рішення. Дані зміни здійснюються для підвищення ефективності та прибутковості інвестиційного проекту.

На заключному етапі відбувається прийняття управлінських рішень, які впливають на діяльність підприємства, тому кожне рішення обговорюється, оцінюються можливі наслідки від його прийняття та рішення приймається за умови, якщо результат від його впровадження буде позитивний. Далі відбуваються аналіз, оцінка та контроль отриманих результатів. Проектна команда розраховує відповідність отриманих результатів

поставленим цілям та визначає ефективність системи управління інвестиційними проектами.

Висновки. Загалом, існують різні підходи до побудови системи управління інвестиційними проектами, які мають переваги та недоліки, але запропонована система є ефективною, прибутковою,

оскільки визначається взаємозв'язок підприємства з проектною командою, враховані загрози та ризики, дія чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, оцінюються фінансовий стан промислового підприємства, визначений алгоритм дії, функціонування проектною командою.

Список літератури:

1. Білоног Т.В. Система управління інвестиційними проектами як підсистема управління промисловим підприємством / Т.В. Білоног // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2011. – Вип. 25. – С. 301–305 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tpe.econom.univ.kiev.ua/data/2011_25/zb25_41.pdf.
2. Мельник Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління інвестиційними проектами на підприємствах роздрібною торгівлі : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / Т.М. Мельник ; Львівська комерційна академія. – Львів, 2015. – 21 с.
3. Тимочко В.О., Падука Р.І. Можливості використання систем автоматизації управління проектами для умов сільськогосподарського виробництва / В.О. Тимочко, Р.І. Падука // Восточноевропейский журнал передовых технологий. – 2013. – № 3/3(63). – С. 26–28 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vejpte_2013_3\(3\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vejpte_2013_3(3)_8).
4. Татарченко О.М. Інноваційні проекти як складова системи управління розвитком підприємства / О.М. Татарченко // Економіка та право. Серія «Економіка». – 2015. – № 3(42). – С. 142–146 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/espres_2015_3_23.
5. Вовк О.М. Формування системи управління інвестиційними ресурсами авіаційно-ремонтних підприємств / О.М. Вовк // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2009. – № 28. – С. 217–220.
6. Князь С.В., Комарницька Н.М. Формування системи управління комерціалізацією інновацій підприємств / С.В. Князь, Н.М. Комарницька // Ефективна економіка. – 2014. – № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3020>.
7. Пурський О.І. Система управління проектами торговельного підприємства / О.І. Пурський, О.А. Харченко, А.О. Василевська // Управління розвитком складних систем. – 2012. – № 10. – С. 82–78 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journals.urau.ua/urss/article/view/43990>.
8. Шведа Н.М., Юрик Н.Є. Система управління проектами в Україні / Н.М. Шведа, Н.Є. Юрик // Актуальні задачі сучасних технологій : IV Міжнар. наук.-техн. конф. молодих учених та студентів (Тернопіль, 25–26 лист. 2015 р.). – Тернопіль : ТНТУ, 2015. – Т. 2. – С. 246–247 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/11180>.
9. Фесенко Т.Г. Управління проектами: теорія та практика виконання проектних дій : [навч. посіб.] / Т.Г. Фесенко. – Х. : ХНАМГ, 2012. – 181 с.
10. Овчаренко І.І. Структура та управління інвестиційними проектами протипаводкового призначення / І.І. Овчаренко // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2010. – № 2. – С. 14–19.
11. Михайлов М.Г., Крючкова М.І. Формування та реалізація інвестиційних проектів / М.Г. Михайлов, М.І. Крючкова // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія «Економічні науки». – 2012. – Вип. 2(5). – Т. 1. – С. 169–173.

Крылов Д. В.

Запорожский национальный университет

МЕХАНИЗМ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫМИ ПРОЕКТАМИ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Резюме

В статье проанализированы существующие подходы ученых к трактовке сущности системы управления инвестиционными проектами. Определены особенности построения системы управления инвестиционными проектами и оценена возможность использования данных систем при реализации инвестиционных проектов. Охарактеризованы элементы, показатели и факторы влияния на систему управления инвестиционными проектами. Предложена система управления инвестиционными проектами, которая является совокупностью элементов, определяющих процесс планирования, анализа, разработки, реализации и контроля инвестиционного проекта. Рассмотрены составные элементы системы управления инвестиционными проектами.

Ключевые слова: система управление, инвестиции, инвестиционные проекты, промышленные предприятия, инвестиционная деятельность.

Krylov D. V.

Zaporizhzhya National University

THE MECHANISM OF FORMATION THE SYSTEM OF MANAGEMENT INVESTMENT PROJECTS AT INDUSTRIAL ENTERPRISES

Summary

The article analyses existing approaches of scientists to the interpretation of the essence of the system of management of investment projects. The features of construction of system of management of investment projects and evaluated the possibility of using these systems in the implementation of investment projects. Described elements, indicators and factors of influence on the system of management of investment projects. The proposed system of management of investment projects, which is a collection of elements defining the process of planning, analysis, design, implementation and monitoring of the investment project. Reviewed the elements of the system of management of investment projects.

Keywords: management, investments, investment projects, industrial enterprise, investment activity.